

MLIS

במידענות-ספרנות במערכות חינוך

לימודי מידענות-ספרנות – תואר שני

רשימת השיעורים

שיעורי תשתית: (6 ש"ש)

- שיטות מחקר כמותיות למתקדמים – ד"ר אלמיר בר (1 ש"ש)
- שיטות מחקר איכותניות – ד"ר אריאלה פופר - גבעון (1 ש"ש)
- ניהול ידע – (1 ש"ש).
- מדיניות מידע וסוגיות באתיקה של המידע – עו"ד נועם סולן (1 ש"ש).
- משאבי מידע כלליים - ד"ר חוה מוסטיגמן (1 ש"ש).
- דליית מידע מקוון – ד"ר אולגה גולדין (1 ש"ש).

שיעורי התמחות: (18 ש"ש)

שיעורי חובה: (17 ש"ש)

- מבוא למדע המידע ולספרנות – ד"ר דניה אנזנברג וגב' אילת נבון (1 ש"ש).
- ארגון המידע: מיון – דר' אהבה כהן (1 ש"ש).
- ארגון המידע: קטלוג – דר' אהבה כהן (1 ש"ש).
- ארגון המידע: יסודות המפתוח – פרופ' אלחנן אדלר וגב' עפרה כהן (1 ש"ש).
- טכנולוגיות מידע בספריות – פרופ' אלחנן אדלר (1 ש"ש).
- הספרייה הדיגיטלית - תכנון וניהול אתרי תוכן - פרופ' אלחנן אדלר וגב' אורלי סימון (2 ש"ש).
- מדיה ומידע – דר' לביא שי וגב' דליה מנדלסון (1 ש"ש)
- סוציולוגיה של המידע בעידן האינטרנט – ד"ר לובה גורנשטיין (1 ש"ש).
- הספרייה בעידן הלמידה מרחוק - ד"ר כרמי גולן (1 ש"ש).
- סוגיות בניהול וארגון ספרייה – ד"ר סנדה ברקוביץ (1 ש"ש).
- הדיאלוג בין הקורא לספר - ד"ר מיכל שמחון (1 ש"ש).
- ספריית בית-הספר ושירותיה - ד"ר רות אש-ארגיל (1 ש"ש).
- הספרייה הציבורית ושירותיה - ד"ר רות אש-ארגיל (1 ש"ש).
- תולדות הספר – פרופ' זאב גריס (1 ש"ש).
- עקרונות יסוד בפרסום ושיווק הספרייה – ד"ר טליה מרכוס-פלד (1 ש"ש).
- ספרות ילדים בין פואטיקה לפוליטיקה – ד"ר רננה גרין-שוקרון (1 ש"ש)

***שיעורי בחירה: (1 ש"ש)**

הסטודנט חייב באחד משני הקורסים הבאים:

- משאבי מידע במדעי הרוח והחברה – ד"ר סנדה ברקוביץ (1 ש"ש).
- משאבי מידע במדעי הטבע וברפואה – דר' אלוירה בר (1 ש"ש).
- משאבי מידע ביהדות – פרופ' דורון נידרלנד ופרופ' אלחנן אדלר (1 ש"ש).

תיאור הקורסים

שיעורי תשתית (6 ש"ש)

שיטות מחקר כמותיות למתקדמים – ד"ר אלעזר בר

הקורס יעסוק בשיטות כמותיות לניתוח נתונים. בין הנושאים שיידונו בקורס: קשר בין משתנים - מתאם פירסון, רגרסיה חד-משתנית ורגרסיה רב-משתנית; בדיקת השערות - מבחן Z, מבחן T, ניתוח שונות חד-גורמי, דו-גורמי ורב-משתני (עם מדידות חוזרות).
במהלך הקורס יילמדו מאמרים מקצועיים מתחום החינוך שנעשה בהם שימוש בשיטות הניתוח הסטטיסטיות הנלמדות, ויובהר כיצד לשפר את עבודת המורה באמצעות יישום שיטות אלו.

שיטות מחקר איכותניות - ד"ר אריאלה פופר-גבעון

הקורס יעסוק בשיטות מחקר איכותניות ואתנוגרפיות, והסטודנטים יתנסו בשימוש בהן לשם הבנה של סוגיות תרבותיות ולשם אבחון והתערבות
במחקר איכותני קשה להפריד בין "טכניקה" לבין ה"חוקר". הנחת היסוד היא שההתנסות ב"טכניקות" של מחקר איכותני היא גם דרך להעמיק את ההבנה ואת היכולת של הלומד לשמש חוקר בסביבת למידה רב-תרבותית ומשתנה.

ניהול ידע -

קורס זה יעסוק בחקר ובגילוי היסודות הקונספטואליים של ניהול ידע, כולל למידה אישית, למידה ארגונית, עקרונות ניהול הידע וגישות לניהול. הסטודנטים יבדקו גישות לניהול ידע מוחשי וידע סמוי, וידווחו על טכנולוגיות לתמיכה בניהול ידע.

הקורס כולל חמש יחידות עיקריות:

מבוא לידע בהקשר הארגוני – סוגי ידע, כלכלת מידע וידע, דרישות ותכונות מעובדי ידע. למידה אישית וארגונית – השוני בין למידה אישית ללמידה ארגונית והכרת הבעיות המבניות בהשגת רמת למידה נאותה. ניהול ידע – הכרת קשת הדעות והרעיונות לגבי ניהול ידע, כולל קשרים בין ניהול מידע וניהול מתוכנן, ידע "קשה" – היכולת להפיק ערך מידע מוחשי, כולל איפיון המערכות המועילות והיעילות לניהול ידע מוחשי והכרת מגבלותיהן.

ידע "רך" – היכולת להפיק ערך ממידע סמוי, כולל שיתוף פעולה בין יחידים, קבוצות וארגונים, עקרונות השיתוף, הגורמים המשפיעים עליו, והעקרונות המתאימים ליישומיו השונים.

הקורס יכלול: הרצאות, קריאת מאמרים, מצגות סטודנטים, חקר מקרים והתנסות בטכנולוגיות

לניהול ידע כגון: דיון א-סינכרוני Skype, Interwise, דיון סינכרוני, Organizational Portals, Wiki, Blog.

RSS,

מדיניות מידע וסוגיות באתיקה של המידע – עו"ד נועם סולן

הקורס מתמקד בחשיבות המידע לחברה האנושית, חשיבות עקרון "חופש המידע" והגבלות על חופש זה, בין הגבלות בר-משפטיות לבין הגבלות משפטיות. דגש מיוחד מושם על סוגיות אתיות ומשפטיות העולות מהתפתחות טכנולוגיות המידע, ובפרט, האינטרנט. בנוסף, הקורס מביא מבוא לדיני זכויות יוצרים, הן בסביבה הפיזית והן בסביבה הדיגיטלית, וכן מציע התניות מעשיות בנושא זכויות יוצרים, הרלוונטיות לאלה העוסקים בתחום המידע, לרבות ספרנים.

משאבי מידע כלליים - ד"ר חוה מוסטיגמן

מטרת הקורס: הכרת עבודת היעץ, הכרת מקורות בסיסיים, לימוד השימוש במקורות יעץ מגוונים. בין הנושאים: מושגי יסוד בהדרכת קוראים, הערכת ספרי יעץ, הקטלוג כמקור ביבליוגרפי, אנציקלופדיות ולקסיקונים, ספרות עברית וכללית, מילונים, מדריכים, ביבליוגרפיות של ביבליוגרפיות, ביבליוגרפיות, ארץ ישראל, שואה וגבורה, מפתחות, אטלסים, הספר העברי. אנציקלופדיות דיגיטליות וההבדל בין לבין אנציקלופדיות מסורתיות כמו הוויקיפדיה והעיקרון של התבססות על "חכמת ההמונים", מילונים ממוחשבים. ספרות עברית וכללית ברשת (אתר בן-יהודה לספרות עברית, פרוייקט גוטנברג לספרות כללית ועוד). אטלסים ומפות דיגיטליות ויתרון על אטלסים ומפות מודפסים. בלוגים וכלים דיגיטליים המאפשרים לכל כותב להפיץ את כתביו והמשמעות של התופעות הללו על השירה, הספרות, הספר, הכותבים, הקוראים והמוציאים לאור.

דליית מידע מקוון – ד"ר אולגה גולדין

מטרת הקורס: פיתוח מיומנויות לדליית מידע במאגרי מידע מקוונים. בין הנושאים שיידונו יהיו: סוגים של מאגרי מידע והגופים המעורבים בהכנתם ובהפצתם, מבנים של מאגרי מידע: מאגרים טבלאיים, מאגרי טקסט מלא ואחרים, עקרונות החיפוש במאגרי מידע, אוצר מילים מבוקר (תיזאורוס) והדגמתו על ידי אוצר המונחים של מכון סאלד במדעי החברה ובחינוך, ומאגר Eric, בניית שאילתות במסד נתונים, שלבי הכנת החיפוש והרצתו, הערכת תוצאות חיפוש, הכרת ספקי מידע וממשקי חיפוש שונים, הכרת מאגרי מידע בתחומים שונים, איחזור מידע לא טקסטואלי, הערכת מאגרי מידע.

שיעורי התמחות 18 ש"ש

שיעורי חובה (17 ש"ש)

מבוא למדע המידע ולספרנות - ד"ר דניה אנזנברג וגב' אילת נבון

קורס מבוא שיפגיש את הסטודנטים עם רקע היסטורי, טיפולוגיה של ספריות ומרכזי מידע, ארגונים של ספריות, ספרנים ומידענים. כמו כן יידונו הנושאים הבאים: המושג 'מידע', ההיקף והתוכן של מדע המידע כתחום מחקר, הנחות היסוד של מדע המידע, מושגי היסוד: מידע, ידע, מסר, צורך מידע, שאילתה, רלבנטיות וחיפוש מידע, צרכי מידע וחיפוש מידע, המידע ודפוסי השימוש בו, ערוצי זרימת המידע, פיזור המידע, התישנות והיקף השימוש, הבעייתיות לגבי קביעת מידת הרלבנטיות של דוקומנט ספציפי, פוריות המדענים ואיכות המידע, שיתוף פעולה בין מדענים, השפעת האינטרנט על התקשורת, תרבות האדם, תרבות הפנאי, ביבליומטריקה, אינפורמטריקה וסיינטומטריקה.

ארגון המידע: מיון – דר' אהבה כהן

מטרת הקורס היא הכרת עקרונות ארגון המידע לפי נושאים ושיטות מקובלות לגישה נושאית, כולל ארגון מידע בסביבה דיגיטלית. הקורס יעסוק בנושאים: מבוא לארגון מידע לפי נושאים, תיאוריה של מיון, שיטות מיון מקובלות בספריות (דיואי, UDC, LC ועוד), מערכות נושאים מילוליות (מבוקרות וטקסט חופשי) ושיטות מיוחדות למדעי היהדות.

ארגון המידע: קיטלוג - דר' אהבה כהן

מטרת הקורס: להעניק לסטודנט ידע בסיסי בעקרונות התיאור הביבליוגרפי ויצירת מטה-דטה בסביבה דיגיטלית. בין נושאי הקורס: הבנת עקרונות הקיטלוג והתיאור הביבליוגרפי על פי תקנים ישראליים ובין-לאומיים (תקן MARC). ניהול מאגרי זהויות. יבוא רשומות ממאגרים לאומיים ובין-לאומיים.

ארגון המידע: יסודות המפתוח – פרופ' אלחנן אדלר וגב' עפרה כהן

במהלך הקורס הסטודנטים יקבלו מבוא היסטורי ויכירו את התיאוריה ועקרונות המפתוח וכן ילמדו להכיר פיתוח כלי מפתוח שונים; תערך סקירה השוואתית של מערכות המפתוח המקובלות ביותר – הקלאסיות והדיגיטליות. התלמידים יעמדו על ההבדל בין מפתוח למיון. יושם דגש על לימוד התיאורוס, תוך מתן דוגמאות על ידי הכרה של תיאורוסים שונים, כולל דיגיטליים. כמו-כן יידונו הנושאים – מפתוח נגזר דיגיטלי (Full text indexing, Citation index KWOC, KWIC), ומפתוח השמה (פרה – קואורדינציה ופוסט קואורדינציה), מהות המפתוח בסביבה דיגיטלית ודיון בשאלה מדוע תהליכי ארגון ואיתור מידע בסביבה דיגיטלית אינם מצריכים מפתוח.

טכנולוגיות מידע בספריות – פרופ' אלחנן אדלר

כמו בכל ארגון, גם בספרייה קיימת תוכנה מרכזית לניהול התהליכים המתבצעים בה. תוכנה זו היא המערכת התפעולית המרכזית ומהווה את לב מערך המחשוב בספרייה. תוכנה לניהול ספרייה – Library Management System - כוללת את קטלוג הספרייה ואת החלקים הנלווים לו: חיפוש, השאלה, רכש ודוחו"ת. מטרת הקורס היא להכיר את העבודה עם תוכנה לניהול ספרייה; מרכיבים ועקרונות, מודולים שונים, היכרות עם תוכנות שונות בשוק, כלים להשוואה ועוד. כמו כן נבדוק את קטלוג הספרייה בעיני המשתמש באופן מקוון גירסת opac ובגירסה מקומית. (שירותים כגון: הזמנת ספרים או הארכתם באופן מקוון), איתור ספרים בין ספריות, תשתיות מחשוב ותקשורת, רשתות ביביליוגרפיות, רכישת רשומות, דוח"ות: נומרתורים לבדיקת היקף השימוש בפריטי מידע ומשמעותם, בדיקת התיישנות, הוצאת דוח"ות עפ"י חתכים שונים, ואף נלמד על דרכים לשיתוף פעולה בין ספריות בנושאים אלו.

הספרייה דיגיטלית – תכנון וניהול אתרי תוכן - פרופ' אלחנן אדלר וגב' אורלי סימון

למעבר ההדרגתי ממידע מודפס למידע דיגיטלי השלכות רבות על ארגון הספרייה ושירותיה. הקורס יעסוק בשירותי הספרייה הדיגיטלית לעומת הספרייה הקונבנציונלית. בין הנושאים: משמעות הספרייה הדיגיטלית, משמעות מו"לות דיגיטלית, מודלים כלכליים של שירותי מידע דיגיטליים, מדידת השימוש במשאבי מידע דיגיטליים, רישוי מידע לעומת רכישת מידע, היבטים משפטיים בהפעלת הספרייה הדיגיטלית, היבטים טכנולוגיים בהפעלת הספרייה הדיגיטלית, שימור משאבים דיגיטליים, מאגדי ספריות (consortia) לאספקת שירותי מידע דיגיטליים, יצירת משאבים דיגיטליים. בסמסטר השני יושם דגש על נושאים הנוגעים למפעלי דיגיטציה מקומיים (הספרייה כיצרנית מידע דיגיטלית). בין הנושאים: תכנון אסטרטגי והיבטי ניהול ותיקצוב, בחירת חומרים וזכויות יוצרים, יצירת מטה-דטה, טכנולוגיה: תשתיות, ציוד, מקורות שונים, פורמטים, כלים לניהול אוסף דיגיטלי ו- Delivery methods, אתרים ומאגרי מידע, שימור ואירכוב דיגיטלי.

סוציולוגיה של המידע בעידן האינטרנט – ד"ר לובה גורנשטיין

קורס זה יציג את האספקטים הסוציולוגיים של המידע והשפעתם על תפקוד הספרייה בעידן האינטרנט. הוא יעמוד על ההבדל בין השירותים שהספרייה מספקת היום לבין המצוי באינטרנט החופשי. לאור מגמות אלו יכירו הסטודנטים מודלים עדכניים לניהול משאבי מידע אלקטרוניים בספריות מסוגים שונים - ציבוריות, בתי ספר, אקדמיות, מיוחדות ומרכזי מידע.

סוגיות בניהול וארגון ספרייה - ד"ר סנדה ברקוביץ וגב' נעמי אלשייך

הקורס יעסוק בסוגיות יסוד בניהול ספרייה. בין הנושאים: המבנה הארגוני של הספרייה, ניהול הספרייה (כולל אסכולות שונות בניהול), ניהול תוכן בספרייה, כלים להערכת שירותי ספרייה ולקבלת החלטות, תמחור שירותי ספרייה, אוריינות המידע ותרומתה להוראה ולמחקר, מודלים של ספריות בישראל, גרמניה, אנגליה, צרפת וארצות הברית - אקדמיות וציבוריות. שיתוף פעולה בין ספריות: הספרייה הלאומית והספרייה האקדמית, השאלה בין-ספרייתית - איתור ספרים וכתבי עת ברשת הספריות. ספריית בית-הספר - מודלים לבניית הקשר בין הספרן להנהלת המוסד ולצוות המורים עפ"י Information Power.

הדיאלוג בין הקורא לספר - ד"ר מיכל שמחון

מטרות הקורס: הכרת העקרונות התרפויטיים של שיטת קובובי, לימוד שתי דרכי ההפעלה של הספרותראפיה, והדגשת השמעת סיפורים ושירים בידי הספרן, התאמת העקרונות ודרכי ההפעלה של שיטת קובובי לאוכלוסיות שונות ולצרכים נוספים.

ספריית בית-הספר ושירותיה - ד"ר רות אש-ארגיל

מטרות הקורס: להכיר את תפקידי ספרן בית הספר ואת יעדיה ומטרותיה של ספריית בית הספר. להכשיר ספרנים כמנהיגים חינוכיים המתמצאים בטכנולוגיות מידע ומשתלבים בתכניות לאוריינות מידע בבית ספר. בין נושאי הקורס: ההתפתחות ההיסטורית של ספריית בית הספר, התפיסות העדכניות, סטנדרטים בין לאומיים לספריית בית הספר, בניית אוסף הספרייה- דרישות ושיקולים ייחודיים לספריית בית הספר, ספריית בית הספר כמרכז משאבים: מולטי מדיה, מאגרי מידע, תיקי נושאים, אינטרנט, מדיניות שימוש באינטרנט בספריית בית הספר- שיקולים חינוכיים ואתיים, שיתוף הפעולה בין הספרן לבין קהילת בית הספר: מורים, מנהלים, הורים, מעמד ודימוי הספרייה וספרן בית הספר. יחסי ציבור בתוך בית הספר ומחוץ לו ועוד.

הספרייה הציבורית ושירותיה - ד"ר רות אש-ארגיל

הקורס יקנה לסטודנטים מונחי יסוד, הסטוריה ועקרונות הפעלה של הספרייה הציבורית בחברה דמוקרטית. בין הנושאים: הגדרת המונח "ספרייה ציבורית", תולדות הספרייה הציבורית ברחבי העולם, ארגון וניהול הספרייה הציבורית בארצות שונות, שרותי הספרייה הציבורית, הספרייה הציבורית בעידן טכנולוגית המידע, הספרייה הציבורית בישראל: הנחות יסוד, תולדות, שירותים, ארגון וניהול. הספרייה הציבורית בישראל בעידן טכנולוגית המידע.

תולדות הספר – פרופ' זאב גריס

במבוא לקורס נסקור את ההיסטוריה של הספר בתרבות האנושית, בכתב יד ובדפוס ונעמוד על המעבר מחברה ששימרה חוקיה ומסורותיה בעל פה לחברה הכותבת אותם. במהלכו של הקורס נדון ביוצרי הספרים, הטכנולוגיה שהשתמשו בה, הלשונות בהן נכתבו ספרים ומהות הספרים שכתבו. נקדיש זמן מיוחד כדי לאפיין את אלה שיצרו את "הרפובליקה הספרותית": מחברים, כותבים, מעתיקי ומאיירי כתבי יד, מדפיסים ומקצועות הדפוס, מוכרי ספרים והופעתן של הוצאות ספרים, הצנזורה וההסכמות על ספרים, כותבי ביקורות על ספרים, קהל הקוראים (ילדים, נשים, גברים) ודרכי קריאת ספרים. בתוך אלה נעסוק בתולדות יצירת הספרות, יצירת מקצוע הספרן ודרכי התקבלות הספרים וקליטתם בחברות בהם נוצרו. נחתום את הקורס בבחינת מקומו של הספר לצד אמצעי תקשורת אחרים, כסוכן להעברת מנהגים, ידע ומסורת, מדע ואמונות עממיות, וגם כחלק מתרבות הפנאי של האדם. כמו כן יוקדש דיון מקיף למהפכה שחלה בהיסטוריה של הספר עם ההתפתחויות הטכנולוגיות. יועלו נושאים כמו: מיהם יוצרי המידע באינטרנט, השפעת האינטרנט על הוצאות הספרים, העדר הצנזורה באינטרנט והשפעתה ועוד.

עקרונות יסוד בפרסום ושיווק הספרייה – ד"ר טליה מרכוס פלד

מטרות הקורס הן: לפתח בקרב המשתתפים מודעות לצורך בשיווק ספרייה, להפגיש את הלומדים עם מושגי היסוד ועקרונות השיווק, לתת ביד הלומדים כלים לתכנון מערך שיווק הספרייה, לתת ביד המשתתפים כלים פרקטיים לשיווק הספרייה בערוצים שונים, להציג ללומדים מודל לבניית תדמית שיווקית לספרייה ולסייע ללומדים לשווק את הספרייה באמצעות רשת האינטרנט.

ספרות לילדים - בין פואטיקה לפוליטיקה - ד"ר רננה גרין-שוקרון

בקורס זה ילמדו הסטודנטים על ספרות הילדים כז'אנר ספרותי שכלליו המכוננים והפואטיקה שלו שונים מאלה של ספרות המבוגרים. הם ייחשפו להנחות הסמויות המשפיעות על התקבלות ספרות הילדים ועל המנגנונים האידיאולוגיים, החינוכיים והפוליטיים המשפיעים עליה.

כל סטודנט חייב לבחור אחד משני הקורסים הבאים: (1 ש"ש)

משאבי מידע במדעי הרוח והחברה - ד"ר סנדה ברקוביץ

מטרת הקורס הינה להקנות לסטודנטים מיומנויות לאיסוף מידע מתוך משאבים מדעיים בתחומי מדעי הרוח והחברה. בקורס נלמדים הנושאים הבאים: שיטות מיון ובקרה ביבליוגרפית בתחומי מדעי הרוח והחברה. משאבים מודפסים, משאבים אלקטרוניים, כתבי עת אלקטרוניים, חוקים והוראות, נתונים סטטיסטיים ועוד.

משאבי מידע במדעי הטבע ורפואה – דר' אלוירה בר

במסגרת הקורס יוצג המגוון העצום של משאבי המידע במדעי הטבע, טכנולוגיה, הנדסה ורפואה כמו גם האופנים של יצירת הידע בתחומים אלה ותפקידם של הגופים השונים בתהליך. הצגת מקורות המידע בתחומים השונים תכלול דיון בתהליכים הבאים: יצירת המידע במקור, אופן הפצת המידע ותקשורו, הנגישות למידע וארגונו. כמו כן, תהיה התייחסות מפורטת למקורות ראשוניים, שניים ושלישיים בפורמטים שונים. תתוארנה טכניקות מתקדמות באחזור של מידע זה ותיערך היכרות עם מערכות ממוחשבות לניהול ידע בתחומים אלה. בנוסף, תסקרנה המגמות העדכניות ומונחי המפתח במחקר ובתעשייה בתחומי מדעי הטבע, טכנולוגיה, הנדסה ורפואה. לבסוף, יבחנו ההיבטים המקצועיים בתקשור המידע ללקוח הקצה.

משאבי מידע ביהדות – פרופ' דורון נידרלנד ופרופ' אלחנן אדלר

מטרת הקורס היא להכשיר את התלמידים בתחומים של פיתוח אוסף יהדות בספרייה ומתן יעץ במקורות היהדות המסורתיים והמודרניים למגוון קוראים בעלי רמות וצרכים שונים. הסטודנטים ילמדו להכיר את ספרי היסוד ביהדות, המושגים המרכזיים הקשורים בספרות חז"ל, ספרות מודרנית רלוונטית, כלי איתור מסורתיים ומודרניים, ויכולת לאתר חומר דרוש כגון פסוק, מאמר חז"ל, שו"ת, אישים, ספרות ומחקר מודרניים. בנוסף הם יכירו כלי רכש לפיתוח אוסף ביהדות וירכשו את היכולת להכין לקט מקורות וביבליוגרפיה לפי נושא מבוקש, מותאמים לצורכי הקורא המסויים.